

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA
UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

127542

**ANALÝZA VÝVOJA VÝROBY A ODBYTU MLIEKA
A MLIEČNYCH VÝROBKOV PRED A PO VSTUPE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO EURÓPSKEJ ÚNIE**

2010

Alexandra Kováčová

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA
UNIVERZITA V NITRE
FAKULTA EURÓPSKYCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**ANALÝZA VÝVOJA VÝROBY A ODBYTU MLIEKA
A MLIEČNYCH VÝROBKOV PRED A PO VSTUPE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO EURÓPSKEJ ÚNIE**

(Bakalárska práca)

Študijný program:	Európske rozvojové programy
Študijný odbor:	3.3.5 Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra európskych politík
Školiteľ:	doc. Dr. Ing. Pavol Fekete, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním bakalárskej práce.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 18. máj 2010

Alexandra Kováčová

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pánovi doc. Dr. Ing. Pavol Fekete, PhD.
za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovávaní mojej
bakalárskej práce.

Abstrakt

Bakalárska práca je rozdelená na dve základné časti. Prvá teoretická časť prináša definíciu pojmu poľnohospodárstvo. Túto rozvíja v základných kategóriách ako je Spoločenská poľnohospodárska politika, ciele Spoločenskej poľnohospodárskej politiky a nástroje riadenia trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami. Nevyhnutnou súčasťou rozvoja sledovanej oblasti je reformný proces trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami. Ten úzko súvisí s agrárnou politikou v Slovenskej republike. V rámci nej sú definované jednotlivé opatrenia Komisie na podporu poľnohospodárov produkujúcich mlieko a mliečne výrobky. Vychádzame pritom z rozdelenia cieľov agrárnej politiky v dvoch základných etapách. Teda pred vstupom SR do Európskej únie a po vstupe do Európskej únie. V bakalárskej práci som vychádzala najmä z východísk, ktoré definovali odborníci ako F. Kuzma, F. Bielik, J. Hudák, A. Izakovičová, G. Jureňa, M. F. Boel atď.

Druhá rozsiahlejšia časť, nazvaná výsledky práce, už konkrétne pojednáva o jednotlivých typoch mlieka (konzumné, trvanlivé, sušené) a mliečnych výrobkov, najmä syrov, smotany, masla a kyslomliečnych výrobkov. V úvode sa nachádza ich presná definícia, zloženie a rozdelenie do príslušných kategórií. Následne sú definované strategické ciele výroby mlieka a mliečnych výrobkov na Slovensku. Formou tabuliek a komentárov sú popísané základné spôsoby oceňovania mlieka, nákupné ceny a faktory ktoré túto cenu ovplyvňujú. Aby bolo možné vytvoriť plastický prehľad vývoja trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami, je nevyhnutná dlhodobejšia komparácia vývoja cien. V bakalárskej práci je podrobnejšie rozvinutý jej vývoj v rokoch 2003 – 2010. Následne po analýze sa zaoberám globálnymi trendmi na svetových trhoch s mliekom a mliečnymi výrobkami, ako sú rastúci dopyt po mliečnych výrobkoch, nerovnomerný nárast výroby, stúpajúce výrobné náklady a z nich vyplývajúci rast cien. Z nášho pohľadu sa nás priamo dotýkajú mliečne kvóty Európskej únie a prognóza ich budúceho vývoja. V závere práce sú definované dôležité ciele pre úspešnú reformu mliečneho sektora. Základným cieľom práce bolo komplexne zmapovať vývoj na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami, v súvislosti s hlavnými faktormi, ktoré do tohto procesu vstupujú a ovplyvňujú ho. V teoretických častiach práce som sa opierala o odbornú literatúru, ktorú citujem v príslušných pasážach. Základnými prameňmi analytickej časti

sú konkrétne štatistické údaje zachytené v grafoch a tabuľkách. Tie boli nevyhnutné pre ďalšie závery a komentáre.

Kľúčové slová : Európska Únia, mliečna kvóta, mlieko, mliečny výrobok, Spoločná agrárna politika.

Abstract

The thesis is divided into two main parts. The first part presents a theoretical definition of agriculture. This development in basic categories such as Common Agricultural Policy, Slovak agricultural policy, social objectives and instruments of the market in milk and milk products. An essential part of the development of the field is a process of reform of the market in milk and milk products. It is closely related to agricultural policy in the Slovak Republic. In it are set out various measures to support the farmers producing milk and milk products. It followed the distribution of agricultural policy objectives in two phases. Thus, before and after accession to the European Union. In this work, I got on particular assumptions that experts define e.g. F. Kuzma, F. Bielik, J. Hudak, G. Jureňa, M.Fischer Boel etc.

A second larger portion, called own work already specifically discusses the different types of milk (drinking, durable, powder) and milk products, especially cheese, cream, butter and acidified milk products. The introduction is the precise definition, composition and division into categories. Then are defined the strategic objectives of dairy products in Slovakia. Form of charts and commentaries have described the methods of measurement of milk purchase prices and the factors that influence the price. To show a plastic trend of the market in milk and milk products is essential to have longer-term comparison of price developments. In this work further is shown its development in period 2003 - 2010. Following the analysis deals with the global trends in world markets for milk and milk products, such as growing demand for dairy products, volatile growth of production, rising production costs and the resulting increase in prices. From our perspective, we are directly affected by the European Union milk quotas and forecast their future development. In conclusion there are important objectives set for the successful reform of the dairy sector. The main goal was to comprehensively describe the evolution of the market in milk and milk products in relation to major factors that enter into this process and influence it. The theoretical parts is based on the literature, which quote the relevant passages. The primary sources of the analytical part of the specific statistical data are captured in graphs and tables. These were necessary for further comments and conclusions.

Obsah

Zoznam tabuliek.....	9
Slovník termínov	10
Úvod	11
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	12
1.1 Pojem poľnohospodárstvo.....	12
1.2 Spoločná poľnohospodárska politika	13
1.2.1 Ciele spoločnej poľnohospodárskej politiky	13
1.2.2 Nástroje na riadenie trhu	13
1.2.3 Agrárny trhový poriadok pre mlieko a mliečne výrobky	14
1.2.4 Ciele spoločnej organizácie trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami	16
1.3 Spôsob fungovania systému kvót.....	17
1.3.1 Priame platby.....	18
1.3.2 Organizácia spoločného trhu	18
1.3.3 Sektorové reformy	18
1.3.4 Opatrenia Komisie na podporu poľnohospodárov produkujúcich mlieko a mliečne výrobky	19
1.4 Agrárna politika pred vstupom Slovenska do Európskej Únie	20
1.5 Agrárna politika po vstupe Slovenska do Európskej Únie.....	21
2 Cieľ práce	24
3 Metodika bakalárskej práce	25
4 Výsledky práce	26
4.1 Definícia pojmu mlieka	26
4.2 Druhy mlieka a mliečnych výrobkov	28
4.2.1 Konzumné mlieko	28
4.2.2 Trvanlivé mlieko	29
4.2.3 Sušené mlieko.....	29
4.2.4 Syry	29
4.2.5 Ostatné mliečne výrobky.....	31
4.3 Strategické ciele výroby mlieka a mliečnych výrobkov na Slovensku.....	32
4.3.1 Činitele pôsobiace na spotrebu mlieka	33
4.4 História vývoja trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami.....	34

4.5 Súčasný stav kvót mlieka	38
4.5.1 Globálne trendy na svetových trhoch	39
4.5.2 Mliečne kvóty v Európskej únii	41
4.6 Dôležité ciele pre úspešnú reformu mliečneho sektora	43
4.6.1 Dosiahnutie primeraných výnosov s prvovýroby.....	45
4.7 Ďalšie pojmy	47
5 Záver	49
6 Zoznam použitej literatúry	51

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Výška prémie	15
Tab. 2	Prémie na tonu mlieka	15
Tab. 3	Pre obdobie rokov 2000 – 2005	17
Tab. 4	Pre obdobie rokov 2006 – 2007	17
Tab. 5	Prehľad hlavných druhov zloženia mlieka v g na 100g mlieka	26
Tab. 6	Rozdelenie syrov podľa tuku v sušine	29
Tab. 7	Vývoj výroby kravského mlieka vo svete za roky 1992- 2002	31
Graf. 1	Prehľad vývoja spotreby mlieka od roku 2003 - 2008	33
Tab. 8	Priemerné nákupné ceny mlieka za roky 2003, 2004 a 2005 v €/100kg	35
Tab. 9	Stupeň orientácie kvót na mlieko na trh EU-15	39
Tab. 10	Prehľad príspevkov pre jednotlivé členské štáty	42-43

Slovník termínov

Mlieko - „Mlieko“ rozumie surové kravské mlieko, ktorým je sekret mliečnej žľazy získaný nadojením od jednej alebo viacerých kráv, ktorý nebol zahriaty na teplotu vyššiu ako 40°C, alebo ošetrovaný iným spôsobom, ktorý má rovnocenný účinok ako zahriatie na teplotu 40°C,

Mliečne výrobky - „mliečne výrobky“ rozumejú všetky mliečne výrobky iné ako mlieko, predovšetkým: odtučnené mlieko, smotana, maslo, jogurt, syr a ďalšie výrobky,

Výrobca mlieka - „výrobcom mlieka“ je poľnohospodár s podnikom, ktorý vykonáva poľnohospodársku činnosť na území Slovenskej republiky, ktorý vyrába mlieko a obchoduje s ním (dodáva surové kravské mlieko PPA schválenému nákupcovi, uskutočňuje priamy predaj...), alebo ktorý tak plánuje urobiť vo veľmi blízkej budúcnosti,

Národná kvóta - „národná kvóta“ rozumie množstvo mlieka v kg pevne stanovené nariadením ES pre každý členský štát,

Individuálna kvóta - „individuálna kvóta“ rozumie kvóta jedného výrobcu k 1. aprílu každého dvanásťmesačného obdobia a je tvorená súčtom individuálnej kvóty na dodávky a individuálnej kvóty na priamy predaj,

Individuálna kvóta mlieka na dodávky - „individuálna kvóta mlieka na dodávky“ je pridelené množstvo mlieka, ktoré môže výrobca dodávať schválenému nákupcovi v priebehu príslušného kvótového roka, na ktoré PPA neuplatní príspevok na poplatok za nadbytočné množstvo.

Úvod

Vzhľadom na jeho strategický charakter poľnohospodárstvo patrí medzi najcitlivejšie a najkomplikovanejšie oblasti ekonomiky. Túto citlivosť ešte viac zdôrazňujú fakty, že systém riadenia (inštitúcie, legislatíva a administratíva) Spoločnej poľnohospodárskej politiky v oblasti trhu v samotnej Únii je veľmi zložitý.

Jedným s najdôležitejších faktov o mlieku je to, že sa vyrába v každej členskej krajine Európskej únie. Mlieko a mliečne výrobky sú často veľmi dôležité pre regióny, kde sa produkujú. Napríklad horské oblasti. Mliečny priemysel pomáhal dotvárať ráz krajiny a preto má veľký význam. Po vstupe Slovenska do Európskej Únie v máji 2004 sa začala aj tu, ako v každom členskom štáte, uplatňovať Spoločná poľnohospodárska politika.

Na Slovensko sa dostala pomoc poľnohospodárom z finančných zdrojov Európskej Únie. Tým sa medzi najviac podporované sektory ekonomiky stalo poľnohospodárstvo, čím sa začali aj uplatňovať jednotné pravidlá pre agropotravinársky sektor. Najuplatňovanejšie nástroje štátnej regulácie sú clá, stanovenie minimálnej ceny, výrobných dotácií a dovozných kvót. Súhrn týchto nástrojov tvorí Spoločnú poľnohospodársku politiku. Budúcnosť slovenského poľnohospodárstva v podmienkach EU závisí aj od jeho výkonnosti v porovnaní s inými členskými aj kandidátskymi krajinami.

Mlieko a mliečne výrobky patria medzi veľmi dôležité zložky stravovania človeka. V mlieku je obsiahnutý vápnik veľmi dôležitý pre zdravý vývin a vývoj človeka. Európska Únia už od vzniku riadi trh s touto komoditou, ako aj vykonáva opatrenia na podporu výroby a spotreby mlieka a mliečnych výrobkov. Medzi tieto opatrenia môžeme zaradiť stanovenia kvóty na mlieko, stanovenie intervenčnej ceny, ako aj sankcie pri prekročení hranice kvóty.

Cieľom mojej bakalárskej práce je analýza vývoja výroby a odbytu mlieka a mliečnych výrobkov pred vstupom a po vstupe Slovenska do Európskej Únie.

---

1 PREHLAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

1.1 Pojem poľnohospodárstvo

Agrárny systém krajiny je špecifickým systémom, ktorý sa odlišuje od iných odvetví národného hospodárstva. Ako uvádza **Zoborský, I. M. (2001)** z globálneho aspektu agrárny systém predstavuje primárne odvetvie s biologickým charakterom a plošným záberom výroby. Poľnohospodárstvo zastáva veľké množstvo funkcií jednou z nich je výživa obyvateľstva a ďalšie sú spoločensky záväzné funkcie. Špecifikom poľnohospodárstva je to, že pôsobí vo viacerých odvetviach ako vstup tak výstup. Základnou úlohou agropotravinárskeho komplexu je zabezpečiť výživu obyvateľstva produkciou potravín a podieľať sa na plnení sociálno-ekonomických úloh spoločnosti. Európska Únia presadzuje model multifunkčného poľnohospodárstva, ktoré sa neorientuje výlučne len na produkciu potravín, ale aj na efekty výroby. Ako je dopad na biodiverzitu v danej oblasti, teda zachovania vidieckeho prostredia. Multifunkčnosť môžeme vymedziť tromi základnými činnosťami:

- Produkcia surovín pre priemysel, krmovín a čiastočne aj potravín,
- zachovaním vidieckeho prostredia a krajiny,
- rozvojom sociálnej infraštruktúry v sídelnej štruktúre vidieka.

Stehlo, P. (2004) definuje poľnohospodárstvo ako špecifické odvetvie národného hospodárstva, ktoré vytvára pracovné miesta a vyrába potraviny, čím je porovnateľné s ostatnými podnikateľskými sektormi. Na druhej strane poľnohospodárstvo ako odvetvie ovplyvňuje životné prostredie a súčasne je ním silne ovplyvňované, nakoľko je silne závislé na poveternostných podmienkach ako je teplota, slnečný svit, úrodnosť a kvalita pôdy.

Šimo, D. (2001) tvrdí, že poľnohospodársko-potravinársky komplex je zložitý systém, v ktorom na pracovné prostriedky a ľudské zdroje vzájomne pôsobia viaceré

---

faktory. Vertikálne väzby medzi výrobou, spracovaním a predajom vytvárajú špecifické zvláštnosti výrobného procesu, a preto k nim treba pristupovať rozdielne.

1.2 Spoločná poľnohospodárska politika

1.2.1 Ciele Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Základné ciele Spoločnej poľnohospodárskej politiky sú zakotvené v **Rímskej zmluve (1957)** o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Tieto ciele sú :

- Stabilizovať trhy,
- zabezpečiť riadne zásobovanie,
- zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva,
- zabezpečiť dodávky spotrebiteľom za primerané ceny,
- zabezpečiť primeranú životnú úroveň poľnohospodárom,
- spotrebiteľom zabezpečiť rozumné ceny potravín.

1.2.2 Nástroje na riadenie trhu

K ekonomickým nástrojom riadenia Spoločnej poľnohospodárskej politiky patria :

- Priame platby
- Podpora výroby a odbytu
- Intervenčné skladovanie
- Regulácia cien,
- Podpora verejného skladovania
- Opatrenia stanovené na prechodné obdobia a spoločné mechanizmy na stabilizáciu dovozu a vývozu poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov.

Priame dotácie výrobcom a spracovateľom boli pôvodne určené len pre niektoré plodiny ako olejninu, olivový olej , pre ktoré tu bola malá alebo žiadna ochrana

---

na trhu. Po prijatí MacSharryho reformy sa pristúpilo k vyplácaniu takzvaných kompenzačných platieb.

Spoločné trhové poriadky Jednotlivé trhové poriadky sa vypracovávali niekoľko rokov. Medzi prvé, ktoré sa zaviedli, patrí trhový poriadok na obilniny, ošípané, vajcia. Medzi ďalšie prijaté patril aj agrárny trhový poriadok pre mlieko a mliečne výrobky.

1.2.3 Agrárny trhový poriadok pre mlieko a mliečne výrobky

Regulácia trhu s mliekom bola prijatá na základe Nariadenia Rady č. 804/68 (rok 1968).

Na základe **Agendy 2000 (1997)** boli nespôr prijaté nové dve nariadenia č. 1255/99 a 1256/99.

Medzi posledné reformy trhu s mliekom patrí Nariadenie Rady č. 1234/2007.

Podľa Nariadenie č. 1255/99

Kravské mlieko je jediná komodita na, ktorú je stanovená reštriktívna neprekročiteľná hranica tzv. kvóta. Kvóta sa vzťahuje na produkciu mlieka dodávaného do mliekarní alebo na priamy predaj. Primeraná cena nakupovaného kravského mlieka sa udržiava pomocou mechanizmu intervenčného nákupu skladovateľných komodít- maslo a odstredené mlieko. Ďalšia možnosť udržania primeranej ceny kravského mlieka je podporovať súkromné skladovanie mliečnych výrobkov a subvencovaný vývoz.

Podľa Nariadenie č. 1234/2007

Nariadenie sa vzťahuje na vytvorenie spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov a o osobitných ustanoveniach pre určité poľnohospodárske výrobky. Fungovanie a zavedie SPP by malo byť spojené so spoločnou organizáciou poľnohospodárskych trhov (SOT), ktorá podľa článku 34 Rímskej zmluvy môže mať rôznu podobu v závislosti od výrobkov. Od zavedenia SPP bolo zavedených 21 SOT pre jednotlivé výrobky a skupiny výrobkov. Každý je stanovený základným nariadením Rady.

Mliečna prémie. Podľa Nariadenia č. 1255/99 o organizácii trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami bude od roku 2005/2006 vyplácaná mliečna prémie. Táto prémie bude vyplácaná na tonu individuálnej ročnej kvóty. Výška prémie je uvedená vid' tabuľka č. 1.

Tabuľka č. 1

Výška prémie

rok	euro
2005	5,75
2006	11,49
2007	17,24

Zdroj: VÚEPP (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva)

Výška kvóty sa stanovuje k 31. marcu príslušného roka. Ak suma celkovej kvóty prekročí celkovú národnú kvótu, tak potom príslušný členský štát zníži požiadavky žiadateľov o mliekovú prémieu pomerným spôsobom.

Dodatočná mliečna prémiea bude možné vyplácať na základe **Nariadenia č. 1255/99** od roku 2005, pričom dodatočná mliečna prémiea je dodatkovou prémieou k riadnej prémiei. O tom či sa bude vyplácať dodatočná mliečna prémiea sa rozhoduje každý členský štát samostatne na základe objektívnych kritérií, ktoré rešpektujú štruktúru výroby členského štátu a na základe rovnakého zaobchádzania s producentmi mlieka a pre predchádzanie deformácií trhu.

Maximálna výška mliečnej prémie spolu s dodatočnou prémieou je zobrazená v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č.2

Prémie na tonu mlieka.

Rok	Euro /tonu
2005	13,9
2006	27,8
2007	41,7

Zdroj: VÚEPP (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva)

1.2.4 Ciele spoločnej organizácie trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami

Ciele SAP sú totožné s cieľmi trhového poriadku pre mlieko. Ako napríklad:

- Zvýšenie produktivity mliečného sektora
- Zabezpečenie slušnej životnej úrovne výrobcov
- Stabilizácia trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami
- Zabezpečenie plynulého zásobovania trhu
- Zabezpečenie prijateľných cien pre spotrebiteľov

Výrobky zahrnuté do spoločnej organizácie trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami:

- Mlieko a smotana, nezahustené a neobsahujúce pridaný cukor alebo iné sladidlá
- Mlieko a smotana, zahustené alebo obsahujúce pridaný cukor alebo iné sladidlá
- Cmar, kyslé mlieko a smotana, jogurt, kefir a ostatné skvasené alebo acidofilné mlieko a smotana, zahustené alebo s pridaným cukrom alebo iným sladidlom, alebo ochutené, prídavkom ovocia, orechov alebo kakaá.
- Srvátka, zahustená alebo s prídavkom cukru alebo iné sladidlo, výrobky so zložiek prírodného mlieka, s prídavkom cukru alebo iného sladidla.
- Maslo a iné tuky a oleje pochádzajúce s mlieka, nátierky s mliečnych tukov s obsahom tuku viac ako 75% alebo menším ako 80%.
- Syry a tvaroh
- Laktóza a laktózový sirup bez pridaných aromatických prípravkov alebo farbiva, s obsahom laktózy v sušine 99% a viac.
- Laktózový sirup ochutený alebo farbený.

Pre mlieko a mliečne výrobky sú stanovené mechanizmy, ako mliečny rok, ktorý trvá od 1. júla do 30. júna nasledujúceho roka, cieľová cena mlieka a intervenčné ceny masla a sušeného odtučneného mlieka (SOM). Vid' tabuľka č. 3.

Tabuľka č.3

Pre obdobie rokov 2000 – 2005 platí:

Názov ceny	Eur/100kg
Intervenčná cena SOM	205,52
Intervenčná cena masla	328,2
Cieľová cena mlieka	30,98

Zdroj: VÚEPP (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva)

Tabuľka č. 4

Pre obdobie rokov 2006 – 2007 platí:

Názov ceny	Eur/100kg
Intervenčná cena SOM	174,69
Intervenčná cena masla	246,39
Cieľová cena mlieka	33,60

Zdroj: VÚEPP (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva)

1.3 Spôsob fungovania systému kvót:

Každý členský štát dostane dve referenčné množstvá teda kvóty. Jedno referenčné množstvo sa týka dodávok mlieka pre mliekarne a druhé sa týka priameho predaja spotrebiteľom. V prípade prekročenia kvóty výrobca, ktorý kvótu prekročil, zaplatí poplatok. Sadzba sa pohybuje okolo 27,83€/100kg prekročenia kvóty.

Bývalá komisárka pre poľnohospodárstvo **Fisher-Boel, M. (2006)** uvádza, že postupné zjednodušovanie a reformovanie Spoločnej poľnohospodárskej politiky je krok správnym smerom. Uvádza aj nasledujúce otázky s tým súvisiace. Tieto otázky sa týkajú revidovania SPP:

1.3.1 Priame platby

Priame platby stále umožňujú množstvo výnimiek, ktoré boli vytvorené pre špecifické potreby v určitých regiónoch. Je potrebné zrušiť všetky výnimky a tým sa zjednoduší aj administratívny proces a bremeno.

Okrem toho sa vďaka zvýšenej transparentnosti, pokiaľ ide o adresátov dotácií ukázalo, že fondy určené na podporu farmárom v EÚ nie sú vždy vynakladané efektívnym spôsobom. Podľa súčasných štatistík z nich najviac prosperujú veľké poľnohospodárske podniky a firmy, ktoré získavajú najväčšie sumy peňažných prostriedkov a administratívne náklady sú hlavne spojené s veľkým množstvom podrobného spracovania drobných platieb pre malé farmy. Preto bude potrebné vytvoriť vrchný a spodný limit sumy, ktorú budú môcť farmári získať podľa jednotnej platobnej schémy.

1.3.2 Organizácie spoločného trhu

Organizácia spoločného trhu je súbor pravidiel, ktoré riadia trh EÚ pre jednotlivé poľnohospodárske komodity, ako hovädzie mäso či mlieko. V súčasnosti technicky existuje 21 samostatných organizácií, ktoré sú združené do jedného jednotného trhového poriadku, ktorý harmonizuje pravidlá intervencie, dovozné colné kvóty, refundáciu exportu, zabezpečovania opatrenia a štátnu pomoc. Nové pravidlá môžu viesť k zrušeniu produkčných kvót, ktoré stále existujú v niektorých trhoch ako na príklad pri mlieku. Bývalá komisárka **Fischer Boel, M. (2006)** to vysvetľuje slovami : „ak nedáme producentom možnosť zvyšovať produkciu mlieka, bez toho, aby investovali do nákladných produkčných kvót, obmedzujeme schopnosť sektora rozvinúť sa a byť v budúcnosti konkurencieschopný.“

1.3.3 Sektorové reformy

V reforme v roku 2003 boli vynechané niektoré citlivejšie sektory, napríklad cukor, víno, mlieko a iné. Zastarané pravidlá produkčných kvót a všeobecne štedré subvencie spôsobili väčšie škody a to také, že nekonkurencieschopní farmári produkujú

---

veľké množstvo prebytkov a EÚ musí potom vynakladať obrovské prostriedky nato, aby tieto prebytky skladovala alebo spracovala. Táto situácia spôsobila obviňovanie obchodných partnerov z dumpingových cien.

Reformný proces

Reformovanie trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami bolo v súlade s reformou SPP. Táto reforma bola orientovaná nato, aby sa viac sústreďovali výrobu na trh. Preto sa zaviedli niektoré intervenčné opatrenia opätovne a postupne sa zaviedli nižšie intervenčné ceny. Ako prostriedok kompenzácie sa medzi poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko a mliečne výrobky rozdelila suma 5 miliárd €. Táto kompenzácia predstavovala podporu ich priamych príjmov z výroby. Táto pomoc je oddelená a je podmienená dodržiavaním zásad verejného zdravia, zdravia zvierat a životného prostredia (krížové plnenie). Taktiež sa zregulovali množstvá nakúpené za intervenčné ceny. Boli zregulované na 30 000 ton masla a 109 000 ton odstredeného sušeného mlieka ročne. Všetky tieto opatrenia boli prijaté nato, aby bola zvýšená konkurencieschopnosť a pomoc výrobcom mlieka a mliečnych výrobkov.

1.3.4 Opatrenia Komisie na podporu poľnohospodárov produkujúcich mlieko a mliečne výrobky

A) Preddavky na priame platby

Komisia sa rozhodla, že každému členskému štátu vyplatí až 70% priamych platieb od 16. Októbra namiesto od 1.decembra. Členské štáty môžu takisto poskytnúť štátnu pomoc *de minimis* alebo pôžičky za trhových podmienok, aby pomohli výrobcom ak by nastali problémy s likviditou.

B) Propagácia

Komisia rozhodla, že navrhne určité koncepcie na propagáciu, ktoré potom poskytne členským štátom. Tie budú propagáciu uplatňovať na svojich vnútorných trhoch. Súčasťou propagácie je aj takzvaný program „mlieko pre školy“, ktorý schválila Európska komisia.

Mlieko pre školy

Tento program patrí do kategórie propagácie podpory spotreby mlieka a mliečnych výrobkov. Európska komisia prijala novú verziu podpory mlieka pre školy. Táto nová

---

verzia je flexibilnejšia čo sa týka podmienok, tie sú vhodnejšie upravené pre všetky členské štáty EU.

Na Slovensku sa propagácia vykonáva aj inými spôsobmi napríklad: festivalmi mlieka, ako aj propagáciou Objav mlieko.

C) Intervencia

Komisia predložila návrh, aby sa pokračovalo v intervenčných nákupoch masla a sušeného odstredeného mlieka v období 2009/2010 a v prípade nutnosti aj v období 2010/2011. Intervenčné zásoby zostanú skladované do doby pokým nebude domáci a svetový trh pripravený ich prijať, bez toho aby sa narušil.

D) Súkromné skladovanie

Komisia rozhodla, že sa súkromné skladovanie zásob mliečnych výrobkov predĺži na obdobie po 15. auguste.

E) Náhrady

Komisia bude aj naďalej poskytovať vývozné náhrady na komodity na základe objektívnosti, tak dlho ako to bude potrebné a budú sa brať do úvahy medzinárodné rokovania.

1.4 Agrárna politika Slovenskej Republiky pred vstupom do Európskej Únie

Podľa **Kuzmu, F. (2000)** boli do roku 1989 v centrálne riadenom systéme silne preferované poľnohospodárstvo a výživa ľudí v oblasti hospodárskej politiky. Základnou a najpreferovanejšou oblasťou tej doby bolo, udržanie plnej zamestnanosti a popri tejto dôležitej funkcii zabezpečovalo aj produkciu potravín. Transformácia národného hospodárstva po roku 1989, mala hlavne veľký dopad na zmenu vlastníckych vzťahov a liberalizáciu ekonomiky. Táto transformácia mala veľký dopad na poľnohospodársku výrobu a to si následne vyžiadalo uplatniť novú agrárnu a výživovú politiku.

Podľa **Bielika, P. (2000)** sa poľnohospodárstvo po novembri 1989 stalo objektom politických síl. Pre mnohých bol cieľ poľnohospodárstva súkromné vlastníctvo. Nijako sa nepochybovalo o nutnosti ujasnenia vlastníckych práv a majetkovoprávných vzťahov k pôde.

Stav slovenského poľnohospodárstva na prelome milénia bol podľa **Kuzmu, F. (2000)** výsledkom dlhodobého vývoja pod vplyvom množstva politických, ako aj ekonomických faktorov. Avšak hlavné je, aby sa poľnohospodárstvo transformovalo správnym smerom na podmienky trhovej ekonomiky. A tento smer by sa nemal týkať iba efektívnosti ale aj uplatňovaním systémov riadenia, používania noriem ale aj nariadení na tej úrovni ako predpokladá legislatíva v Európskej Únii.

V rámci hodnotenia podľa **Hudáka, J. (2003)** v medzinárodnom postavení slovenského agropotravinárskeho sektora sa v štruktúre pôdneho fondu na Slovensku sa najviac blížieme k Španielsku, Portugalsku a Francúzsku. V porovnaní s Európskou Úniou sa tu nachádza veľmi nízky podiel trvalých pestovateľských kultúr a najnižší podiel ornej pôdy na pôdnom fonde z krajín CEFTA. Jednotlivé produkčné parametre komodít pestovaných slovenským poľnohospodárstvom sa pohybujú v rozmedzí 56 – 80% úrovne Európskej Únie. Autor ďalej popisuje situáciu, ktorá nastane pre slovenské poľnohospodárstvo potom ako Slovensko vstúpi do Európskej Únie. Ukazuje situáciu kedy získa celý rad výhod a benefitov. Medzi tieto benefity môžeme zaradiť zvýšenie cenovej hladiny poľnohospodárskych výrobkov. K najvýznamnejším benefitom bude patriť možnosť čerpania zdrojov so spoločných fondov a v poslednom rade sa pre Slovensko otvorí rozsiahly trh Európskej Únie.

1.5 Agrárna politika Slovenskej Republiky po vstupe do Európskej Únie

König, Lacina a kol. (2004) uvádzajú, že Spoločná poľnohospodárska politika je považovaná jednou z najdôležitejších politík Európskej Únie a vo všeobecnosti predstavuje súbor nástrojov regulácie, podpory, produkcie a spracovania a následný predaj potravinárskych výrobkov na trhu Európskej Únie. SPP funguje na základe spoločnej organizácií trhu sa základným vymedzením legislatívy v Rímskej zmluve o Európskom Spoločenstve v článku 34. Pre jednotlivé komodity sa stanovili súbory noriem platných pre celú EÚ.

Izakovičová, A. (2004) uvádza, že očakávania, ktoré sa týkali významného nárastu objemu podpôr pre poľnohospodárstvo so strany Európskej Únie po vstupe Slovenska sa v roku 2004 sčasti naplnili. Sčasti preto lebo z porovnávania z rozpočtom

---

bolo skutočné čerpanie finančných podpôr nižšie. Slovenská Republika aj napriek tomu dosiahla celkovo vysoký podiel vyplatených podpôr v porovnaní s inými členskými štátmi únie. S ohľadom nato, že financovanie s finančných fondov sa robilo princípom refundácie sa zvýšili nároky na štátny rozpočet krajiny.

Blaas, G. (2004) zdôrazňuje, že je potrebné aby sa slovenský agroktor v Európskej Únii sústreďoval na kvalitné komodity, marketing komodít, zlepšenie vertikálnej koordinácie a nasadzovania technologických inovácií a výskumu v praxi. A to hlavne preto, aby sa dosiahla konkurencieschopnosť slovenských producentov.

Podľa **Jureňu, M. (2007)** by si mala Európa stanoviť jasné ciele svojho smerovania. Mala by zdefinovať svoje silné a slabé stránky, ako aj výzvy, ktoré ju čakajú. Medzi tieto výzvy môžeme zaradiť klimatické zmeny a spôsoby akými sa postaví k ich riešeniu. Jedna možnosť je zaradiť prispôbenie politiky a hlavne podporiť ju novými inovatívnymi technológiami ako aj výskumom v tejto oblasti. A to hlavne s cieľom zníženia nákladov a zvýšením konkurencieschopnosti na globálnom trhu, vo vzťahu k neustálemu tlaku na znižovanie podielu na celkovom rozpočte Európskej Únie, ako aj v nadväznosti na reformu z roku 2003. Na základe reformy s roku 2003 postupne stráca Spoločná poľnohospodárska politika prvky spoločnej politiky. Autor sa vyjadril proti racionalizácii Spoločnej poľnohospodárskej politiky, pretože pri akomkoľvek napojení na národný rozpočet sa vytvárajú na trhu nerovnosti a deformácie. Tým sa porušujú princípy jednotného trhu a tým sa negatívne ovplyvňuje konkurencieschopnosť výrobcov, ako aj ich samotné postavenie na trhu. V závere zdôraznil, že je potrebné, aby Európa mala jasnú stratégiu a víziu, taktiež jasne stanovené smerovanie a ciele, ktoré chce v nasledujúcej dekáde dosiahnuť.

Fischer Boel, M. (2007) bývalá európska komisárka pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka uviedla, že v budúcnosti bude asi nutné aby si poľnohospodári zabezpečili aj vedľajší príjem. Pretože masívne dotácie a kvóty vyčleňujú sektor poľnohospodárstva mimo trhového prostredia. Následkom toho sa zvyšuje cena poľnohospodárskej pôdy. Tento jav je najbadateľnejší vo Francúzsku, kde ceny pozemkov dosahujú rekordné výšky. Ďalej uviedla, že je nutné razantne znížiť objem dotácií, ktoré sa v tom čase pohybovali na úrovni 45 miliárd eur ročne. Tento objem

---

zostáva garantovaný do roku 2013. Ďalším zásadným krokom bude odstránenie netrhových zásahov v poľnohospodárstve.

Fischer Boel uviedla, že : *„Myslím, že v budúcnosti uvidíme väčší počet farmárov na polovičný úväzok. Budú síce stále bývať na vidieku, ale okrem roľníčenia si budú privyrábať aj iným spôsobom.“*

---

2 Ciel' práce

Hlavným cieľom práce je analýza vývoja výroby a odbytu mlieka a mliečnych výrobkov pred vstupom a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie. Hlavný dôraz je kladený na prehľad vývoja trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami ako aj na stanovené ceny za mlieko a kvóty v tomto odvetví, vývoj mliečnych kvót počas rôznych časových období v svetovom trhu, kvóty na mlieko a mliečne výrobky, ich tvorba počas rôznych rokov a na príčina vzniku prijatia tvorby kvót od Európskej Komisie.

Cieľom je tiež poukázať na dôležitosť produkcie mlieka pre regióny v rámci Európskej únie, ako aj krajiny v ktorých produkcia mlieka zastáva významné miesto v sektore poľnohospodárstvo.

Práca má za cieľ spracovať dostupné podklady a vedomosti študenta do ucelenej formy.

Na dosiahnutie stanoveného cieľa bolo nevyhnutné štúdium materiálov týkajúcich sa Spoločnej poľnohospodárskej politiky, nariadení ako aj vyhlásení komisárov.

Stanovila som si metódy ako sa dopracujem k hlavnému cieľu. Okrem toho som si musela stanoviť aj ďalšie čiastkové ciele na to, aby som sa vo výslednom efekte dopracovala k hlavnému cieľu. K týmto čiastkovým cieľom patrí:

- Analýza situácie poľnohospodárstva Slovenska pred vstupom a po vstupe do Európskej Únie,
- Analýza vývoja výroby mlieka v členských štátoch Európskej Únie,
- Analýza odbytu mlieka a mliečnych výrobkov pred vstupom a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie,
- Analýza zloženia mlieka a vymedzenie druhov mlieka a mliečnych výrobkov,
- Analýza kvót na mlieko stanovených v rámci Európskej Únie,
- Načrtnutie riešenia mliečnych kvót do budúcnosti.

---

3 Metodika bakalárskej práce:

Bakalárska práca je metodicky rozdelená na nasledovné časti:

1. Poľnohospodárska politika Slovenskej republiky pred vstupom a po vstupe do Európskej Únie.
2. Ciele Spoločnej poľnohospodárskej politiky.
3. Opatrenie komisie na podporu producentov mlieka.
4. Definícia mlieka a mliečnych výrobkov.
5. Vývoj rokov 2004 – 2010.
6. Ciele pre úspešnú reformu mliečneho sektora.
7. Vymedzenie pojmov.
8. Záver.

Pri spracovaní danej problematiky som si zvolila nasledovné metódy:

- Analýza vybraných údajov,
- Komparácia údajov v jednotlivých obdobiach.
- Syntéza údajov z literárnych zdrojov

Pri spracovaní danej problematiky som čerpala z nasledovných zdrojov:

Domáca odborná a zahraničná literatúra,
Legislatívne zdroje SR a ES,
Internetové správy,
Vyhlásenia,
Analýzy.

---

4 Výsledky práce

4.1 Definícia pojmu mlieko

Mlieko je tekutina vylučovaná mliečnou žľazou všetkých cicavcov. Toto materské mlieko, ale nie je určené len pre výživu mláďat, ale surové mlieko (kravské, ovčie, byvolie i ľavie) a zvlášť mliečne výrobky s týchto mliek už niekoľko tisícročí tvoria i hlavnú zložku potravy človeka.

Zloženie mlieka je najviac ovplyvnené živočíšnym druhom a tiež ďalšími faktormi ako je laktácia, výživa, zdravotný stav a rast. Vid' tabuľka č.5.

Tabuľka č.5

Prehľad zloženia hlavných druhov mlieka v g na 100g mlieka.

Druh mlieka	Voda	Bielkovina	Tuk	Mliečny cukor	Minerálne látky
Kravske mlieko	87,4	3,2	3,7	4,7	0,8
Kozie mlieko	86,6	3,6	4,2	4,8	0,8
Ovčie mlieko	83,9	5,2	6,2	4,2	0,9
Kobyľie mlieko	90,0	2,0	1,1	7,0	0,4
Byvolie mlieko	82,7	4,5	8,0	4,7	0,8
Ženské mlieko	87,6	1,2	4,1	6,9	0,2

Zdroj : www.mlieko.sk

Z vyššie uvedených mliek sa v našich podmienkach využíva iba kravské mlieko vyše 97%. V menšej miere sa na výrobu mliečnych špecialít využíva ovčie a kozie mlieko.

Samotné mlieko je dokonalý a najprirodzenejší nápoj a tiež surovina pre výrobu širokého sortimentu mliečnych výrobkov. Obsahuje najhodnotnejšie živočíšne bielkoviny, ľahko stráviteľný tuk a celý rad dôležitých minerálnych látok.

4.2 Druhy mlieka a mliečnych výrobkov

4.2.1 Konzumné mlieko

Toto mlieko sa označuje aj pojmom „konzumné mlieko“. Konzumné mlieko je jeden s druhov mlieka vyrábaného s kravského mlieka.. V konzumnom mlieku sa nachádzajú všetky potrebné látky na zdravý vývoj človeka a preto je vhodnou zložkou potravy. Konzumné mlieko obsahuje mliečny tuk, mliečny cukor - laktózu, mliečne bielkoviny a minerálne látky. Medzi najdôležitejšie minerálne látky patrí vápnik. Konzumné mlieko sa vyrába mliekarenskými postupmi ošetrojúcimi mlieko pre vyhovujúce ukazovatele. Postupy na ošetrovanie sú odstredovanie, tepelné ošetrovanie, homogenizácia, chladenie a balenie. Podľa ošetrovania sa rozdeľujú jednotlivé trhové druhy.

Druhy : - mlieko plnotučné neštandardizované

- Mlieko plnotučné štandardizované
- Mlieko čiastočne odtučnené
- Mlieko odtučnené (odstredené)

Podľa tepelného ošetrovania :

- pasterizované
- vysoko pasterizované
- ošetrované ultravysokým tepelným ohrevom
- sterilizované

4.2.2 Trvanlivé mlieko

Trvanlivé mlieko sa vyrába s kravského mlieka, ktoré je tepelne ošetrované. Spôsob tepelného ošetrenia je ultravysokým tepelným ohrevom (teplota 135 °C po dobu 1 – 2 sekúnd). Následne sa rýchlo schladí a plní sa v aseptickom prostredí do aseptických obalov. Trvanlivosť trvanlivého mlieka má veľké množstvo výhod, či už pri skladovaní ale manipulácií s ním. Aseptický obal mlieko chráni pred výkyvom teplôt, nečistotami a mikroorganizmami. Trvanlivé mlieko má skladovateľnosť 3 mesiace pri teplote 24 °C.

4.2.3 Sušené mlieko

Sušené mlieko a sušená smotana sú produkty vyrobené s pasterizovaného kravského mlieka, ktoré bolo sušené. Ochutené sušené mliečne výrobky sú vyrábané a dochucované dochucovadlami ako čokoláda, karamel alebo kakao. Sušené mliečne výrobky sa vyrábajú iba v jednom druhu kvality a podľa obsahu tuku sa delia na :

- Sušené mlieko plnotučné – tuk od 26 – 42%
- Sušené mlieko čiastočne odtučnené – tuk od 1,5 – 26 %
- Sušené mlieko odtučnené – tuk najviac 1,5 %
- Sušená smotana – tuk najmenej 42%

Každý druh sušeného mlieka môže mať vo svojom obsahu maximálne 5% vody.

4.2.4 Syry

Výroba syrov patrí medzi najťažšie a najzložitejšie procedúry výroby v mliekarskom priemysle. Ide o koncentrát mlieka, kde na 1kg syru je potrebných 7 – 12kg mlieka. Prevažná časť produkovaného mlieka sa využíva na výrobu syrov. Syry môžeme rozdeliť na :

- Prírodné syry
- Tavené syry
- Syrové výrobky
- Srvátkové syry

Syry môžeme rozdeliť podľa obsahu tuku v sušine na vysokotučné, plnotučné, stredne tučné, nízkotučné až odtučnené. Obsah tuku v sušine môžeme vidieť v tabuľke č. 6.

Tabuľka č. 6

Rozdelenie syrov podľa obsahu tuku v sušine .

Skupina syru	Tuk v sušine %
Vysokotučný	60 a viac
Plnotučný	45 – 60
Stredne tučný (polotučný)	25 – 45
Nízkotučný	10 – 25
Odtučnený	Menej ako 10

Zdroj: www.mlieko.sk

Podľa konzistencie rozoznávame syry :

- Extra tvrdý
- Tvrdý
- Polotvrдый
- Polomäkký
- Mäkký

Podľa zretia syrov :

- Čerstvý syr a tvaroh – určený na rýchlu konzumáciu
- Zrejúce syry – konzumujú sa po uplynutí doby zretia.

Podľa technológie výroby :

- Tvarohy
- Bryndza
- Čerstvé syry
- Mäkké syry
- Parené syry
- Plesňové syry
- Polotvrдые syry – bez a s tvorbou ok vo vnútri
- Tvrdé syry – bez a s tvorbou ok vo vnútri

-
- Tavené syry
  - Srvátkové syry
  - Syry vyrobené s iného mlieka ako kravského

4.2.5 Ostatné mliečne výrobky

Medzi ostatné výrobky vyrábané s mlieka môžeme zaradiť : smotanu, maslo, kyslomliečne výrobky, jogurty, tvaroh, smotanový krém a srvátka.

Smotana

Konzumná smotana je vyrobená odstredením surového kravského mlieka. Smotana je koncentrovaná emulzia mliečného tuku v mliečnej plazme, môžeme povedať že to je mlieko obohatené o tuk.

Druhy : - smotana s obsahom tuku 10% - 35%

- Smotana na šľahanie a šľahaná smotana tuk 28 – 35%
- Vysokotučná smotana na šľahanie tuk minimálne 35%

Maslo

Maslo sa vyrába so smotany a patrí do skupiny mliečnych tukov. Mliečne tuky sú výrobky vo forme emulzia voda v oleji, ktoré sú vyrábané len s mlieka alebo mliečnych výrobkov. V týchto mliečnych výrobkoch sa v značnej miere nachádza tuk ale môžu sa pridať aj iné ďalšie zložky potrebné na ich výrobu.

Kyslomliečne výrobky

Často označované ako fermentované výrobky. Pri výrobe kyslomliečnych výrobkov sa používajú špeciálne mikroorganizmy, najčastejšie kyslomliečne baktérie.

Sortiment : - jogurty

- Jogurtové mlieko
- Acidofilné mlieko
- Kefir
- Kefirové mlieko
- Zakýsané mlieka
- Zakvasené mlieka

4.3 Strategické ciele výroby mlieka a mliečnych výrobkov na Slovensku

Tabuľka č. 7

Vývoj výroby kravského mlieka vo svete a za roky 1992 – 2002

Milión ton	1992	1994	1996	1998	2000	2002
EU – 15	120,2	120,1	121,4	121,2	122,0	123,0
Amerika severná	83,7	85,0	87,0	88,1	93,7	95,4
Amerika Južná	26,4	28,7	31,3	36,0	36,6	37,0
Afrika	5,0	4,9	5,4	5,5	5,2	4,7
Európa západná	5,9	5,9	5,8	5,8	5,7	5,6
Ázia	156,3	156,6	159,8	161,7	166,0	170,5
Svet	460,9	461,8	472,1	478,1	488,1	501,5

Zdroj: VÚEPP (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva)

Preberanie a oceňovanie mlieka

Kravské mlieko sa získava dojením dojníc. Po nadojení sa mlieko ošetruje a zbavuje mechanických nečistôt (cedenie, filtrácie, odstredovanie). Mlieko sa denne zväža špeciálnymi cisternami. Pri každom odbere mlieka je prítomný aj pracovník mliekarne, aby zhodnotil kvalitu mlieka. Podrobnú analýzu mlieka a jeho kvalitu túto analýzu vykonáva nezávislé certifikované centrálné laboratória podľa výnosu MP SR. Podľa smernice EÚ 92/46.

Nákupná cena mlieka

Nákupná cena mlieka sa stanovuje na základe množstva kravského mlieka, zaradenej do akostnej triedy kvality obsahu tuku a bielkovín v mlieku. Ak mlieko spĺňa podmienky a je zaradené do Q alebo 1. triedy pri minimálnom obsahu tuku 36g/l a minimálnom obsahu bielkovín 32g/l, tak sa uplatňuje štátom garantovaná minimálna cena za mlieko.

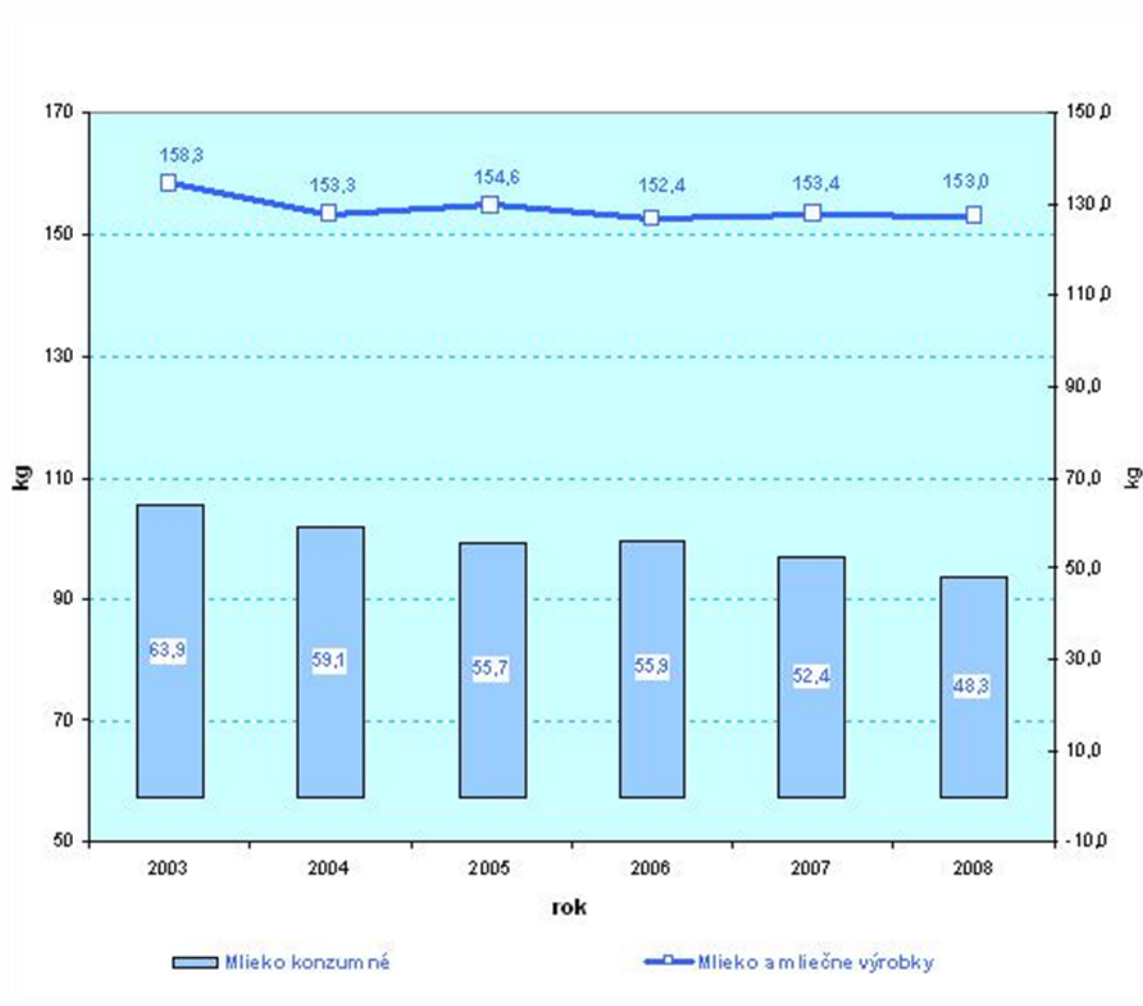

4.3.3 Činitele pôsobiace na spotrebu mlieka

Nákup všetkých komodít ovplyvňuje veľké množstvo faktorov. Taktiež nákup mlieka a mliečnych výrobkov ovplyvňujú tieto faktory. Tieto faktory môžu byť spoločenské, kultúrne ale aj situačné. Jeden s najhlavnejších a najdôležitejších faktov je samotná preferencia spotrebiteľa. Medzi preferencie spotrebiteľa môžeme zaradiť jeho potreby, želania a návyky. Všetky tieto faktory dopĺňa cena mlieka a mliečnych výrobkov ako aj samotný príjem spotrebiteľa.

Mlieko a mliečne výrobky patria medzi hlavné produkované komodity poľnohospodárskymi podnikmi a družstvami. Táto komodita má špeciálny charakter už len s hľadiska toho, že v sebe zlučuje rôzne prvky dôležité pre zdravú výživu obyvateľstva a taktiež má vysoký podiel zdraviu prospešných látok. Napriek všetkým týmto pozitívnym vlastnostiam môžeme v poslednej dobe sledovať klesajúcu tendenciu v nákupe, spotrebe a dopyte po mlieku a mliečnych výrobkoch. Situáciu o spotrebe mlieka a mliečnych výrobkov v období od roku 2003 do roku 2008 môžeme sledovať na grafe 1. Na grafe môžeme sledovať ako sa postupne spotreba konzumného mlieka v kg znižuje od roku 2003 a najnižšiu hodnotu dosiahla v roku 2008. Podobná situácia je aj u mliečnych výrobkov, kde v roku 2008 dosiahli najnižšiu hodnotu spotreby za posledných päť rokov.

Graf č. 1

Prehľad vývoja spotreby mlieka od roku 2003 – 2008

Zdroj : www.susr.sk

Nákupná cena mlieka

Vývoj nákupnej ceny mlieka má veľmi zložitý priebeh. Určovanie výšky nákupnej ceny kravského mlieka zaostalo za vývojom nárastu nákladov na jeho výrobu. Tento priebeh je taktiež veľmi silne ovplyvňovaný hlavne preferenciou a dopytom po mlieku a mliečnych výrobkoch. Nákupná cena mlieka nie je dostatočne vysoká nato aby bolo rentabilné pre prvovýrobcov naďalej podnikat' v produkcii kravského mlieka. Boli uskutočnené niektoré zmeny v tejto oblasti so strany EÚ. Medzi tieto zmeny môžeme zaradiť určenie intervenčnej ceny, vývozných dotácií a dotácií na podporu produkcie.

4.4 História vývoja trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami.

Organizácia trh s mliekom a mliečnymi výrobkami zažila výnimočné zmeny. Tieto zmeny sa diali v rokoch 1984-1987. Na farmách dochádzalo k nadprodukcii mlieka, čo malo za následok zahltenia trhu. Táto nadprodukcija vyplývala hlavne s príčiny garancie ceny mlieka. Deformovala sa ponuka a dopyt na trh. Garančná cena mala pomôcť farmárom udržať výrobu na ich farmách. Garancia sa určovala na rok a farmu.

Rok 2003

Vo svete sa produkovalo viac mlieka ako bolo spotrebované. Prebytok bol spracovaný do trvalých a skladovateľných produktov ako je maslo a sušené mlieko. Tieto trvanlivejšie a skladovateľnejšie produkty potom putovali do verejných alebo súkromných zásob. Predovšetkým do USA, EU a aj na Novom Zélande. Ak priebežná produkcia nestačila doplnila so zásob, ktoré boli vytvorené. Čerpanie s týchto zásob bolo finančne podporované prostredníctvom programov nato určených.

V prvej polovici roka 2003 sme mohli sledovať pokles výroby kravského mlieka o 1,29%. Klesla aj nákupná cena v porovnaní s prvým polrokom roku 2002 a to o 3,12% na úroveň 90,1SK.

Rok 2004

Situácia na svetových trhoch sa mení a zvyšuje sa dopyt po mlieku a mliečnych výrobkoch avšak vtedajšia produkcia nevedela pokryť tento dopyt. Stav dojníc kontinuálne klesali a nenavršoval sa ich stav, nebudovali sa nové zariadenia pre chov dojníc. Môžeme predpokladať, že k tomuto stavu napomohlo aj zníženie intervenčných cien v EU v rámci agrárnej reformy. Taktiež mohlo mať na tento vývoj vplyv prehodnotenia masla a sušeného mlieka v systéme USA, ktoré vychádzalo so zníženia nákupnej ceny sušeného odtučneného mlieka.

Výkupné ceny Slovensku sa dostali na hranicu rentability výroby kravského mlieka. Cena sa dostala na úroveň 9,30 SKK/liter. Tretina výrobcov kravského mlieka produkuje so stratou, cena 9,30SKK/liter je najnižšia s pomedzi okolitých krajín a preto sa v jej dôsledku znižujú stavy dojníc na Slovensku.

Rok 2005

V roku 2005 sa výroba kravského mlieka zvýšila a to o 2% v porovnaní s rokom 2004. Pokles dojníc bol miernejší než rok predtým. Nakúpené množstvá sa zvýšili hlavne vo Francúzsku, Nemecku a vo väčšine novo pristúpených členských štátoch. Slovensko zaznamenalo pokles spotreby mlieka a mliečnych výrobkov v roku 2005. Avšak zvýšil sa dopyt po prírodných syroch. Výroba prírodných syrov sa zvýšila o 20,4%.

Tabuľka č. 8

Priemerné nákupné ceny mlieka za roky 2003, 2004 a 2005 uvádzané v Eur/100kg.

Rok	Česko	Maďarsko	Poľsko	Slovensko	EÚ-15	EÚ-10	EÚ-25
2003	24,90	27,39	15,87	21,53	31,20	24,31	28,45
2004	25,15	24,85	19,25	22,92	31,11	25,84	29,00
2005	27,05	25,40	24,90	24,57	30,10	26,94	28,83
Vývoj 05/04	7,6	2,2	29,4	7,2	-3,3	4,3	-0,6

Zdroj: Európska komisia, Priemerná cena za rok je vypočítaná ako aritmetický priemer mesačných cien hlásených do EÚ.

Rok 2006

Vývoj dopytu a ponuky na Slovensku. Priemerná cena surového kravského mlieka sa znížila o 1,1% oproti roku 2005. Znížila sa aj produkcie prírodných syrov o 10,5%. Spotreba mlieka a mliečnych výrobkov klesla, teda nabrala negatívny smer vývoja. Nákupná cena mlieka sa oslabila oproti roku 2005 na 9,42Sk/kg. Trh s maslom sa v roku 2005 oživil a zvýšili sa jeho ceny avšak po znížení intervenčných cien sa ceny vzrástli na svoju predchádzajúcu úroveň. Od 1.marca sa začal intervenčný nákup v 10 členských štátoch únie.

Ceny mlieka na trhu Európskej Únie sú nepriamo regulované intervenčnými cenami mlieka a mliečnych výrobkov. To znamená, že ak poklesne intervenčná cena a vývozné refundácie tak to spôsobí zmeny v odbytových trhoch komodít a to sa následne

---

prejaví aj v cene suroviny. Pokles nákupnej ceny mlieka bol pokles cien u viacerých komodít a to masla a sušeného odstredeného mlieka.

Rok 2007

V priebehu roka 2007 dosiahli ceny mliečnych výrobkov na svetovom trhu nové historické maximá, ktoré presiahli minulé historické hodnoty aj dvojnásobok. Od augusta roku 2007 sa znížili ceny sušeného mlieka približne o 30%. Tieto zmeny nastali potom čo sa zvýšil dopyt po mlieku a mliečnych výrobkoch na domácom, ale aj svetovom trhu s komoditami.

V posledných desaťročiach ležali ceny pod cenovou úrovňou dosiahnutou v produkčných regiónoch. Iba regióny ako Nový Zéland mohli produkovať mlieko na zelenej pastve za ceny na svetových cien. V roku 2007 prekonalí ceny na svetových trhoch všetky dôležité produkčné regióny. Prvýkrát sa exportovalo mlieko bez exportných náhrad, ktoré neboli ďalej potrebné. Vysoký nárast ceny bol spôsobený s náhlím nedostatkom mliečnych výrobkov.

Ponuka surového mlieka zaznamenáva úbytok a nastáva posilnenie ceny mlieka vo viacerých členských európskych krajinách, kde cena dosiahla svoje maximum. Dodávka mlieka sa znížila oproti roku 2006. Ceny mlieka neustále rastú, čo môže mať za následok nárast produkcie mlieka. Cena mlieka septembri v Nemecku medziročne stúpila o 34,8%, Holandsku o 33,6%, Belgicku o 44% a vo Veľkej Británii o 27%. Najpatrnejšia zmena cena nastala v Írsku, kde cena stúpila až o 52,7% v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka.

Produkcia syrov a sušeného odtučneného mlieka v únií vzrástla naopak produkcia masla a sušeného plnotučného mlieka poklesla.

Medziročná zmena ceny

Priemerná cena surového mlieka v septembri roku 2007 v bývalej EU-15 na úrovni 35,29€/100kg. V porovnaní s rovnakým obdobím roku 2006 sa cena upevnila o 21,7% teda o 6,29€/100kg. Cena mlieka v USA v septembri roku 2007 bola 35,37€/100kg. Najväčší nárast cien bol zaznamenaný na Novom Zélande o 54,9% teda cena mlieka v septembri roku 2006 bola cena nižšia o 8,91€/100kg a teda cena roku 2007 bola na úrovni 25,13€/100kg./roľnícke noviny č. 48, 30/.

Rok 2008

Od roku 2008 sa očakávalo, že sa počas neho stabilizuje trh s mliekom a mliečnymi výrobkami. Priemerná nákupná cena surového kravského mlieka dosiahla v Európskej Únii úroveň 31,77€/kg. Teda sa zvýšila cena oproti roku 2006 o 12,5% čo je dosť pozitívna správa pre producentov.

Vývoj na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami sa zlepšil. Cena sa zvýšila na 11,80 Sk/kg. Nákup kravského mlieka sa zvýšil o 2,8%. Produkcia mlieka sa znížila a to o -14,1% a predaj masla v spotrebiteľskom balení sa znížil o -22,8%. Naproti tomu sa produkcia zvýšila o 39,2% a predaj masla v blokoch sa zvýšil o 53%. Čo sa týka syrov ich výroby a predaja tak poklesom o 19,4%.

Zavedenie programu „Mlieko pre školy“

Tento program patrí medzi systém propagácie mlieka a mliečných výrobkov. Je podporovaný s fondov EU. V roku 2008 sa rozhodlo, že podpory budú rozšírené o konzumné mlieko a široký výber syrov. Vráťane niektorých fermentovaných výrobkov s ovocím a ovocnými džúsmi a taktiež nefermentované jogurty, cmar a kefir. Nový program bol zavedený do platnosti v auguste a sú v ňom zahrnuté aj stredné školy. Bývalá komisárka pre poľnohospodárstvo **M. Fischer Boel (2008)** povedala : “Program Mlieko pre školy má svoje opodstatnenie z hľadiska výživy ako aj vzdelávania, prispieva k boju proti obezite a napomáha zabezpečeniu nevyhnutných prvkov pre rast a zdravie detí. Vďaka jednoduchším pravidlám a atraktívnejším výrobkom, ktoré sú k dispozícii, očakávame, že sa do programu zapojí ešte viac škôl, vrátane škôl stredných.“ V roku 2007 bolo poskytnutých 50 miliónov € na podporu mlieka. Rôzne podpory spotreby mlieka sú používané už viac ako 30 rokov. V rokoch 2006/2007 bolo v školských zariadeniach distribuovaných 305 000 ton mlieka.

Rok 2009.

TASR (2008) uvádza, že v roku 2009 môžeme znovu sledovať trend zníženia nákupnej ceny mlieka a mliečných výrobkov. Ceny mlieka za prvých 11 mesiacov dosahovali úroveň 26,54 €/100kg je menej o 25,3% ako za rovnaké obdobie v roku 2008. Znovu zavedenie vývozných náhrad na maslo, syr, plnotučne a odstredené sušené mlieko. V marci, keď sa začne maslo a odstredené sušené mlieko nakupovať za intervenčné ceny sa Komisia zaviazala, že bude vykupovať aj ako je stanovené v plánoch.

Na Slovensku sa zníženie pohybovalo na úrovni 10,1% a cena sa pohybovala na úrovni 25,16€/100kg.

Rok 2010

Farmári dostanú jednorazovú podporu na dojniciu na rok 2010 pre osoby, ktoré hospodária na území Slovenskej republiky. Táto finančná podpora bude financovaná so zdrojov EU a to hlavne na podporu prvovýrobcov, ktorí sú najviac postihnutí súčasnou krízou v tomto odvetví (TASR, 2009).

Nákupná cena mlieka medziročne poklesla o 0,6% teda na 25,84 €/100kg. Cena mlieka poklesla v triede Q kvality o 0,5% na 26,07€/100kg. Výraznejšie poklesla aj cena mlieka 1. triedy na úroveň 25,83 €/100kg. Cena neštandardného mlieka medziročne vzrástla o 0,2 % na úroveň 19,95€/100kg. Spracovatelia nakúpili od producentov v januári 2010 68.280 ton kravského mlieka, čo v porovnaní s decembrom predstavovalo nárast o 3,6%. Mlieko kvality Q triedy sa v januári 2010 nakúpilo o 9,9% viac ako v decembri minulého roka. Množstvo mlieka 1. triedy sa znížilo o 5,8%. Neštandardného mlieka sa nakúpilo viac o 3,5%. Môžeme teda zhodnotiť, že nákupcovia nakúpili o 8,3% viac mlieka ako v decembri minulého roka 2009. najväčší nárast nastal u neštandardného mlieka a to o 50,8% viac ako v decembri 2009. kvality Q triedy sa nakúpilo o 2,2% menej ako v decembri (TASR, 2009).

4.5 Súčasný stav kvót mlieka.

Rok 2007 a začiatok roka 2008 bolo zvýšenie cien mlieka následne nastal prepád.

Situácia s mliekom a mliečnymi výrobkami sa dramaticky zhoršila v polovici roku 2008, v dôsledku zvýšenia svetovej ponuky mlieka a zníženia dopytu po ňom. Nastala situácia, keď sa ceny mlieka a mliečných výrobkov dostali na úroveň intervenčnej ceny alebo dokonca pod túto cenu. Ceny pre výrobcov nasledovali tento trend a následne sa znížili aj tie. Vývozné náhrady boli zrušené od júna 2007, keď neboli potrebné. Avšak nastala situácia, keď sa ceny na svetových trhoch nachádzajú nižšie ako sú intervenčné ceny a nižšie ako trhové ceny EU.

Preto nie sú výrobcovia schopní konkurencie. Situáciu pre vývozcov ešte zhoršuje aj fakt, že sa nachádzame v hospodárskej a finančnej kríze. Vývozné náhrady

sa nebudú vyplácať len za maslo a odstredené sušené mlieko ale aj za iné mliečne výrobky (pôdohospodárska platobná agentúra).

Rada ministrov sa zhodla na tom, že je potrebná reforma poľnohospodárstva. Táto reforma by mala byť podľa **Nariadenia č.1234/2007 článku 73(2007)**, ktorý uvádza, že každý členský štát do konca každého dvanásť mesačného obdobia povolí pre príslušné obdobie dočasné prevody časti individuálnych kvót, ktoré oprávnení výrobcovia nemajú v úmysle využiť a zabezpečiť zvýšenie kvót na mlieko. A následne ich postupne odstrániť do roku 2015.

Pri uplatňovaní a posudzovaní vnútroštátnych kvót boli členské štáty EU zoradené do piatich úrovní podľa orientácie na trh. Na prvej úrovni sa nachádzajú štáty, ktoré sú najmenej orientované na trh a na piatej, ktoré sú najviac. Stupeň orientácie na môžeme vidieť v tabuľke č.9.

Tabuľka č.9

Stupeň orientácie kvót na mlieko na trh EU-15.

Úroveň najmenšia orientácia na trh	1.- malá orientácia na trh	Úroveň 2.- mierna orientácia na trh	3.- silná orientácia na trh	Úroveň 4.- najväčšia orientácia na trh	5.-
Francúzsko, Írsko	Belgicko, Fínsko	Nemecko, Taliansko, Španielsko, Luxembursko	Rakúsko, Dánsko, Grécko, Portugalsko, Švédsko	Holandsko, Spojené kráľovstvo	

Zdroj : Alliance Environnement: Hodnotenie vplyvov kvót na mlieko na životné prostredie

4.5.1 Globálne trendy na svetových trhoch

Monika Wohlfarth (2008) vedúca oddelenia pre mlieko a mliečne produkty uvádza nasledovné trendy vo vývoji trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami:

---

1. Dopyt po mliečnych výrobkoch rastie.

Dopyt po mliečnych výrobkoch narastá a to hlavne v ekonomicky sa zmáhajúcich krajinách, kde bola spotreba doposiaľ nižšia. Narastá spotreba aj v krajinách, kde bola už predtým na uspokojivej úrovni. Dopyt sa zatiaľ ešte nenasýtil. Taktiež v EU narastá spotreba ostatných mliečnych produktov ako syrov a sušeného mlieka. V trhových oblastiach, ktoré boli predtým podporované nastáva ustupujúci trend.

Narastá počet obyvateľov a to prispieva aj k nárastu dopytu po potravinách. Tento vývoj je ešte posilnený globalizáciou, ktorá prispieva aj k nárastu hospodárstva a tým zabezpečuje hospodársky rast. Tým sa vytvára silnejšia kúpna sila obyvateľstva aj u potravín s vyššou pridanou hodnotou ako je mlieko a mliečne výrobky. Začína sa produkcia mlieka a mliečnych výrobkov významne podporovať pre získanie sebestačnosti.

2. Výroba rastie ale nie všade.

Svetová produkcia mlieka s roka na rok narastá a podľa odhadov FAO vzrástla produkcia s roka 2000 na rok 2007 o 75,6 mil. ton. Zvlášť v USA, Číne. Medzi najväčšie skoky vo výrobe môžeme badať v Číne, kde došlo k 3,6% nárastu produkcie v období rokov 2000-2006. Avšak opačný trend nastal v Európe, kde aj napriek vhodným prírodným podmienkam na výrobu mlieka. Od roku 2000 sa výroba mlieka na území Európy nezvýšila, ale naopak sa znížila o 1 mil. ton. Najdôležitejším dôvodom prečo sa tu vyskytuje tento trend je regulácia pomocou kvót. Navýšenie kvót o 2,8 mil. ton v rámci agrárnej reformy nepripustilo väčší nárast množstva. Ďalším dôvodom je aj to že nové členské štáty od roku 2000 znížili svoju produkciu a neboli ani vyčerpané stanovené kvóty.

3. Stále viac mlieka sa spracováva na čerstvé výrobky.

Trendy celosvetového spracovania mlieka sú viac-menej porovnateľné so situáciou v Európe. Narastá podiel mlieka spracovaného na syr a výrobky bieleho sortimentu. Naproti tomu klesá produkcia sušeného odtučneného mlieka. Jogurtové mlieko je podľa správy AC Nielsen celosvetovo najrýchlejšie rastúcim výrobkom so skupiny potravín a nápojov.

4. Náklady stúpajú.

V posledných rokoch a to hlavne v roku 2007 narastajú výrobné náklady vo všetkých regiónoch, kde sa mlieko vyrába. Náklady sú spojené najmä s krmivami,

---

hnojivami, energiou a prenájmom poľnohospodárskej pôdy. Vedľa výrobných nákladov narastajú aj ostatné náklady predovšetkým cez zvyšujúce sa ceny ostatných agrárnych produktov. Tento vývoj posilňuje trend bioenergií. Dochádza ku konkurencii medzi produkciou prvovýroby pre sektor živočíšnej výroby a energetického sektora. Ak sa obhospodarované plochy znižujú využijú sa na ten účel ktorý je schopný priniesť vyšší zisk. Táto situácia je v EU, kde sa stala výsledkom agrárnej reformy. Vo vzťahu k trhovej podpore a zavedeniu priamych platieb, ktoré sú odvádzané od produkcie.

5. Vzrast cien mlieka.

Výroba sa vo svete rozvíjala a zvyšovala postupne ale ceny sa zvyšovali rovnako všade. Napríklad v Nemecku v roku 2007 mliekarne zaplatili za kilogram mlieka 33,5 centa s obsahom tuku 3,7% a obsahom bielkovín 3,4%. Táto cena predstavovala najvyššiu od roku 1989.

6. Výsledok.

Zmena, ktorá nastala v roku 2007 bola prekvapivá, pretože došlo k výraznej zmene a to hlavne z hľadiska toho, že pokým v roku predtým bol na trhu nadbytok mlieka v roku 2007 bol jeho nedostatok a tým sa zvýšila cena mlieka.

4.5.2 Mliečne kvóty v Európskej únii.

V kvótovom roku 2006/2007 sa vyprodukovalo o 0,6% viac mlieka ako bola stanovená kvóta. Výška poplatkov vyčíslená za prekročenie kvóty bola stanovená na 221 miliónov €, čo je o 38% menej ako v kvótovom roku predtým (355 miliónov €). Národné mliečne kvóty prekročilo 7 štátov (Taliansko 6%, Rakúsko 3,3%, Holandsko, Dánsko, Nemecko, Luxembursko a Cyprus o menej ako 1%).

Situácia výkyvu produkcie je spojená s klimatickými zmenami. A taktiež má vplyv zvýšenie dopytu po mlieku s rozvojových krajín, ktorý narastá. Tiež sa ukazuje, že opatrenia Spoločnej poľnohospodárskej produkcie nepôsobili práve najlepšie. Aj zrušenie exportných dotácií neoživilo mliekarský sektor.

Balík na podporu zvýšenia produkcie mlieka v členských krajinách .

Komisia schválila 300mil.€ pre podporu prvovýrobcov mlieka. Každý členský štát teraz bude musieť rozdeliť dané pridelené prostriedky medzi svojich producentov . tým budú

---

vyplácané do konca roka 2010. Výšky príspevkov pre všetky členské štáty môžeme vidieť v tabuľke č. 10.

Tabuľka č. 10

Prehľad príspevkov pre jednotlivé členské štáty:

Členský štát	Výška podpory v mil. €
Belgicko	7,21
Bulharsko	1,84
Česká republika	5,79
Dánsko	9,86
Nemecko	61,20
Estónsko	1,30
Írsko	11,50
Grécko	1,58
Španielsko	12,79
Francúzsko	51,13
Taliansko	23,03
Cyprus	0,31
Lotyšsko	1,44
Litva	3,10
Luxembursko	0,60
Maďarsko	3,56
Malta	0,08
Holandsko	24,59
Rakúsko	6,05
Poľsko	20,21
Portugalsko	4,08
Rumunsko	5,01

Slovinsko	1,14
Slovensko	2,03
Fínsko	4,83
Švédsko	6,43
Veľká Británia	29,26
EÚ – 27	300

Zdroj: VÚEPP (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva)

Vývoj mliečnych kvót v budúcnosti

Základnou otázkou v oblasti kvót na kravské mlieko a mliečne výrobky je akým spôsobom sa dosiahne hladký priebeh medzi obdobiami, keď kvóty boli stanovené a keď sa zrušia. Systém mliečnych kvót by sa mal postupne zrušiť do roku 2014/2015 mliečneho roku. Ak Európska komisia neurobí legislatívne kroky k tomu aby kvóty udržala tak sa skončia 31.marca 2015. Podľa komisárky pre poľnohospodárstvo Mariann Fisher-Boel: „*nie je vôľa k tomu aby sa kvóty na mlieko predlžovali.*“ Preto sa väčšina odborníkov snaží prísť na riešenie ako zmierniť čo najviac dopady. Jednou s alternatív je tzv. „*hladké pristátie*“. Ktoré vychádza s predpokladu postupného zvyšovania kvót od 1.apríla 2008 v rozsahu +2%. Tento návrh predpokladá zvýšenie dopytu po mlieku ako u domácich spotrebiteľov tak na svetových trhoch.

4.6 Dôležité ciele pre úspešnú reformu mliečneho sektora

Najzákladnejším a najdôležitejším cieľom každej reformy by malo byť dosiahnuť stabilitu, rovnováhu a schopnosť predvídať čo sa bude na trhu s mlieko a mliečnymi výrobkami diať a taktiež predvídať situáciu s výrobou kravského mlieka.

Využiť len tie politické nástroje, ktoré pomôžu dosiahnuť nasledovné ciele:

- Cieľ 1.

Bezpečné a spoľahlivé dodávky vysoko kvalitného mlieka a mliečnych výrobkov pre občanov Európskej Únie.

Kvôli nepredvídateľnosti na svetových trhoch s mliekom a mliečnymi výrobkami. Nárastu svetovej populácie a s toho vyplývajúceho nárastu

---

dopytu po mlieku a mliečnych výrobkoch a nepredvídateľnosti klimatických zmien je veľmi dôležité zabezpečiť dodávky mlieka na vnútorný trh.

- **Cieľ 2.**

Ochrana a zvýšenie príjmov a rentability prvovýrobcov mlieka.

Je dôležité aby sa dosiahla primeraná úroveň príjmov pre poľnohospodárov vyrábajúcich mlieko, preto aby bola zabezpečená ich primeraná životná úroveň. Ak by sa tento cieľ nedosiahol bola by ohrozená budúcnosť farmárov a tým aj ohrozená výroba mlieka a mliečnych výrobkov. Bezpečnosť potravín a obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy vôbec.

- **Cieľ 3.**

Udržateľnosť a podpora konkurencieschopných mliečnych fariem a spracovateľských podnikov.

Navrhované politické nástroje by mali pomôcť k zvýšeniu konkurencieschopnosti a taktiež podielu príjmov farmárov s trhu s mliekom. To zaručí, že farmári, ktorí investovali do zlepšenia produkcie mlieka sa im ich náklady vrátia a aj naďalej budú investovať do tejto oblasti. Preto je veľmi dôležité aby navrhované politické nástroje rovnomernejšie prerozdľovali zisky s predaja mlieka v reťazci(prvovýrobca -mliekareň – obchodníci).

- **Cieľ 4.**

Motivácia mladých ľudí vstúpiť do mliečneho sektora a podporiť súťaživosť medzi podnikmi s vyhliadkami pre dlhodobú existenciu.

Keďže pre tento sektor ako pre hociktorý iný je veľmi dôležitý prílev nových mladých ľudí. Preto by sa mala aj naďalej poskytovať finančná pomoc pri zakladaní nových fariem.

- **Cieľ 5.**

Zaistiť aby sa realizovala prvovýroba aj spracovanie mlieka v celej Európskej Únii.

Tento cieľ je veľmi dôležitý hlavne s hľadiska toho aby sa naplnili miestne potreby a taktiež aby sa prispelo k udržateľnému rozvoju

---

vidieka. Napomohlo by aj preprava suroviny na krátke vzdialenosti napríklad predaj mlieka na trhu alebo mliečny automat. V konečnom dôsledku tento cieľ môže napomôcť k zvýšeniu zamestnanosti na vidieku a tým zvýšiť aj životnú úroveň obyvateľstva.

4.6.1 Dosiahnutie primeraných výnosov z prvovýroby.

Jeden s najdôležitejších predpokladov pre dlhodobú konkurencieschopnosť v sektore mlieka je jeho primeraná cena. Preto by konkurencieschopnosť nemala byť nasmerovaná na čo najnižšie ceny mlieka, pretože tie ohrozujú samotných prvovýrobcov. V budúcnosti by sa mala politika mliečneho sektora viacej zamerať na také opatrenia, ktoré by zabezpečili adekvátnu cenu mlieka, ktorá by pokryla rastúce náklady spojené s jeho výrobou. Za rastúce náklady spôsobuje tiež dodržiavanie európskych noriem pre bezpečnosť potravín, zdravia zvierat, welfer zvierat a ochrana životného prostredia.

Predpoklady pre primerané výnosy sú :

- **Predpoklad 1.**

Znížiť nerovnováhu v reťazci.

Producenti mlieka nedosahujú primerané príjmy s predaja mlieka, pretože nemajú dostatočnú silu na trhu sním. Primerané rozdelenie marže v reťazci je tak v záujme prvovýrobcov ako aj mliekarenských družstiev. Sila obchodníkov môže narušiť cenu mlieka a to preto lebo sa snažia dosiahnuť čo najnižšiu cenu, ktorá je pre nich konkurenčnou výhodou.

- **Predpoklad 2.**

Vylepšiť marketingovú štruktúru mliečných produktov.

Marketingová štruktúra sa veľmi často vôbec nevykonáva a tým nevyhovuje požiadavkám prvovýrobcov a výrobných odbytových družstiev. Preto je veľmi dôležité aby sa začali zameriavať na marketingovú štruktúru ako ju zlepšiť, či navrhnúť ju.

- **Predpoklad 3.**

Vyhnúť sa kolísaniu cien.

Bez kontroly trhových mechanizmov v sektore mlieko a mliečne výrobky by veľmi ľahko mohlo dôjsť k závažným cenovým fluktuáciám. Ak by sa dosiahli priaznivé ceny mlieka a mliečnych výrobkov mohlo by to nastoliť rovnováhu na európskom trhu.

- **Predpoklad 4.**

Monitorovať dlhodobé vývojové trendy.

Ak by sa neprijali potrebné opatrenia v sektore mlieka a mliečnych výrobkov mohla by nastať nadprodukcia mlieka a tá by mohla potom následne destabilizovať celý európsky trh a ohroziť tak prvovýrobcov mlieka.

- **Predpoklad 5.**

Zachovať rozhodnosť a orientovanie na európu pri obchodných vyjednávaniach.

Ak by sa zrušili dovozné tarify pre európsky trh, mohla by nastať situácia, že by sa na európskom trhu mohli objaviť nebezpečné výrobky. Nebezpečenstvo spočíva v tom, že v tretích krajinách sa nedodržiavajú také prísne normy na zdravie potravín, ochranu životného prostredia či zdravia a ochrany zvierat. Preto je veľmi dôležité aby tieto tarify boli zakomponované do obchodných zmlúv.

- **Predpoklad 6.**

Starostlivo odhadnúť iné spoločné politiky.

Je potrebné aby sa sledovali aj iné politiky, ktoré by mohli zasiahnuť do produkcie mlieka, či už priaznivo alebo nepriaznivo. Predovšetkým ide o politiky týkajúce sa klimatických zmien, bioenergetiky a ochrany životného prostredia.

- **Predpoklad 7.**

Mať na pamäti trhovú hodnotu mliečnych kvót.

V rámci Európskej Únie sa kvóty kupujú ako investície. Vo veľkom množstve prípadov sa hodnota kvót stáva zárukou bankových úverov. Dramatické zrušenie by potom malo veľmi ťažké následky.

4.7 Ďalšie pojmy

Ekvivalent mlieka

„ekvivalenty mlieka“ rozumie množstvo priamo predaného mlieka a mliečnych výrobkov prepočítané na množstvo surového kravského mlieka koeficientmi, podľa § 6 odsek 4, 5 a 6 NV SR č. 294/2009 Z. z.,

Nákupca mlieka

„nákupca mlieka“ rozumejú podniky alebo ich skupiny, schválené PPA, ktoré nakupujú mlieko od výrobcov, nie sú súčasne výrobcami mlieka, ktoré okrem iného vykonávajú administratívne a účtovné operácie, potrebné na zaplatenie poplatkov za nadbytočné množstvo. Zodpovedajú za výber príspevkov a ich zálohy od výrobcov, ktoré sú výrobcovia povinní platiť v podobe príspevku na poplatok za nadbytočné množstvo,

Nákup mlieka

„nákup mlieka“ rozumie obchodná činnosť nákupcu mlieka, na účel zvozu, balenia, skladovania, chladenia alebo spracovania mlieka aj na základe zmluvy, predaja jednému alebo viacerým podnikom upravujúcim alebo spracúvajúcim mlieko alebo iné mliečne výrobky, ktorej výsledkom je vlastníctvo nakúpeného mlieka, pri ktorej preberá množstvo každej parciálnej dennej (alebo viacdennej) dodávky mlieka certifikovanými a overovanými meradlami a na zistenie obsahu tuku nakupovaného mlieka v skúšobnom laboratóriu odoberá reprezentatívne pomerné a priemerné vzorky, ktorých minimálne dva výsledky používa na stanovenie priemerného obsahu tuku v príslušnom mesiaci a následne v kvótovom roku,

Dodávka mlieka

„dodávka mlieka“ rozumie každá dodávka surového kravského mlieka od výrobcu nákupcovi, ktorá neobsahuje iné mliečne výrobky a ktorú výrobca poskytuje nákupcovi, bez ohľadu na to, či dopravu realizuje výrobca, nákupca, podnik spracúvajúci alebo upravujúci tieto výrobky alebo tretia strana (dopravca). Z hľadiska časového obdobia sa rozlišuje na: dennú dodávku mlieka, mesačnú dodávku mlieka a dodávku mlieka v príslušnom kvótovom roku. Ak mlieko alebo mliečne výrobky opúšťajú poľnohospodársky podnik na účel likvidácie v dôsledku uplatňovania sanitárnych opatrení podľa rozhodnutia kompetentného orgánu členského štátu, potom podľa článku

---

6 nariadenia komisie (ES) č. 595/2004 príslušné množstvá sa neberú do úvahy ako dodávky alebo priamy predaj,

Priamy predaj

„priamy predaj“ rozumie každý predaj mlieka alebo prevod výrobcom priamo spotrebiteľom, ako aj každý predaj alebo prevod iných mliečnych výrobkov výrobcom. Komisia môže v súlade s vymedzením pojmu „dodávka“ uvedeným v písmene i) prispôbiť vymedzenie pojmu „priamy predaj“, aby sa zabezpečilo najmä to, že žiadne množstvo mlieka alebo iných mliečnych výrobkov uvádzaných na trh sa nevyčlení zo systému kvót,

Disponibilná kvóta

„disponibilná kvóta“ rozumie kvóta, ktorú majú výrobcovia k dispozícii 31. marca daného dvanásťmesačného obdobia, za ktoré sa poplatok za nadbytočné množstvo vypočíta, pri zohľadnení všetkých prevodov, predajov, zmien a dočasných prevodov upravených nariadeniami EÚ/ES/ a SR, ktoré sa uskutočnili počas tohto dvanásťmesačného obdobia,

Individuálna kvóta mlieka na priamy predaj

„individuálna kvóta mlieka na priamy predaj“ je pridelené množstvo mlieka, ktoré môže výrobca predávať vo forme mlieka alebo mliečnych výrobkov priamo konečnému spotrebiteľovi v priebehu príslušného kvótového roku na ktoré PPA neuplatní príspevok na poplatok za nadbytočné množstvo, pričom mliečne výrobky sa prepočítavajú na ekvivalentné množstvo surového kravského mlieka podľa stanovených koeficientov,

---

5 Záver

Cieľom bakalárskej práce bolo rozobrať problematiku analýzy vývoja výroby a odbytu mlieka a mliečnych výrobkov pred vstupom a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie. Pred vstupom do Európskej Únie sa Slovenská republika zaviazala, že prijme legislatívu a nástroje Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Teda sa bude riadiť nariadeniami Rady a že bude vykonávať všetky administratívne úkony, ako je požadované. Taktiež, že sa bude riadiť zásadami v oblasti Agrárnych trhových poriadkov. Pre moju bakalársku prácu bol najdôležitejší Agrárny trhový poriadok pre mlieko a mliečne výrobky, ktorý vypracovala Európska Rada ako aj Nariadenia s ním súvisiace.

Regulácia trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami bola prijatá na základe Nariadenia Rady č. 804/1968 a neskôr novelizovaná Nariadením Rady č. 1255/1999 a 1234/2007. V týchto nariadeniach sa sumarizujú najdôležitejšie opatrenia v rámci agrárneho trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami. Tieto nariadenia smerujú k jednému cieľu a k stabilizácii mliečného sektora, zabezpečenia primeranej životnej úrovne prvovýrobcov mlieka, zabezpečiť plynulé zásobovanie ako aj zabezpečiť primerané ceny mlieka a mliečnych výrobkov.

Na základe súhrnu informácií z mliečného sektora môžeme konštatovať, že pre tento sektor je veľmi ťažké stanoviť, akým smerom sa bude vyvíjať jeho cena, tak aj produkované množstvo. V prehľade rokov môžeme vidieť, že v niektorých rokoch je nadprodukcía, ktorá je podporovaná netrhovými mechanizmami, ako rôzne podpory, dotácie. Následne, keď sa tieto formy podpory obmedzia, zníži sa objem výroby, ako aj znižovanie počtu stád, ale v protiklade toho sa zvýši dopyt po mlieku a mliečnych výrobkoch a tým sa zvýši ich cena. Ďalším nástrojom na reguláciu mlieka boli zavedené mliečne kvóty, ktoré určovali národné stropy pre produkciu. Ale ani toto riešenie nebolo ideálne, takže sa už začalo uvažovať o reforme mliečného sektora.

Úvahy nad mliečnym sektorom stavajú do popredia otázku úplného zrušenia mliečnych kvót a to postupne do roku 2015. V bakalárskej práci sú uvádzané ciele dôležité pre reformu mliečného sektora, ako aj predpoklady na dosiahnutie primeraných výnosov v prvovýrobe.

Na záver možno konštatovať, že prijatie mliečnych kvót v mliečnom sektore ako aj iné opatrenia mali určitú dobu pozitívny efekt, avšak časom sa stávajú neefektívnymi.

---

6 Zoznam použitej literatúry

1. **Bielik, P. a kol.** : Agrárna ekonomika. Nitra: SPU, 1998 ISBN 80–7137–480-6
2. **Blaas, G.** : Problémy integrácie agro-potravinárskeho sektora do Európskej Únie z hľadiska agrárnej politiky. In: Ekonomika poľnohospodárstva 1/2002
3. **Blaas, G.** : Spoločná poľnohospodárska politika Európskej Únie a jej vplyv na agropotravinársku politiku Slovenskej Republiky: Zborník prednášok z medzinárodnej vedeckej konferencie. Nitra: Agroinštitút Nitra, 2001 ISBN 80-7139-085-2
4. **Hudák, J.** : Transformácia poľnohospodárstva na trhové podmienky.
5. **Kuzma, F.** : 2004 Zmeny štruktúry poľnohospodárskej výroby na Slovensku. Zborník z MVD 2000. Nitra / SPU 2000 ISBN 80-7137-716-3
6. **Šimo, D.** : Agrárny marketing: Agrárny trh Slovenskej Republiky. Nitra: SPU, 2000 ISBN 80-7137-709-0
7. **Šimo, D.** : Aktuálne problémy agrárneho trhu: Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou Nitra, 2000 ISBN 80-7137-750-3
8. **Stehlo, P.** : Enviromentálne problémy v poľnohospodárstve z hľadiska implementácie reformovanje Spoločnej poľnohospodárskej politiky. 2004 ISBN 1335-6186
9. **Zoborský, I.** : Ekonomika poľnohospodárstva. Nitra : SPU, 2001 ISBN 80-7137-941-7
10. **Ješko, J.** : Mlieko – situačná a výhľadová správa MP SR a VÚEPP Bratislava, marec 2004 ISBN 80-8058-324-2
11. **Masár, I.** : Mlieko –situačná a výhľadová správa MP SR a VÚEPP Bratislava, marec 2005 ISBN 80-8058-362-5
12. **Ubrežiová, I.** : Vývoj podnikateľského prostredia s aspektom na štrukturálne zmeny v podmienkach mliekarského priemyslu. In : Medzinárodné vedecké dni 2002, I. zväzok . Nitra : SPU, 2002 ISBN 80-8069-027-8
13. **Fojtíková, L., Lebiezík, M.** : Společné politiky EU. Praha: C. H. Beck, 2008 ISBN 978-80-7179-939-9
14. **Konig, P., Lacina, L. a kol.** : Rozpočet a politiky Evropské Únie. Praha: C. H. Beck, 2004 ISBN 80-7179-846-0
15. Oznámenie komisie Rade : Situácia na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami v roku 2009, Brusel, 2009

-
16. Úradný vestník Európskej únie: Nariadenie Rady (ES) č. 1234/2007, 22. októbra 2007
  17. Tlačová správa Európskej komisie, IP/08/1116, Brusel 8. júla 2008. In: Agra Europe, č. 2318, (11. Júl 2008) EP/13.
  18. **Herian, K.:** Výskumný ústav mliekarenský, Žilina. 2007
  19. **Kotulič, R., Liberko, I. :** Analysis of the effectiveness of the agricultural primary production under the conditions of the Slovak Republic at the millennium. In: Intercathedra -2007, ISBN 1640-3622
  20. **Nadašský, S., Žatkovič, J. :** Marketingová štúdia mlieka a mliekárenských výrobkov. Beseda 1995
  21. **Nadašský, S., Ješko, J. :** Mlieko (Situačná a výhľadová správa) . MP SR, VÚEPP, Bratislava, marec 1996, apríl 1997
  22. **Nariadenie Rady č. 1255/1999 (ES)** zo 17. mája 1999 o spoločnej organizácii trhu
  23. **Nariadenie Rady č. 1234/2007** z 22. októbra 2007 o vytvorení spoločnej organizácie poľnohospodárskych trhov a o osobitných ustanoveniach prene.

Elektronické zdroje:

24. Agrárny trhový poriadok pre mlieko a mliečne výrobky[online]. Dostupné na internete:
25. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sk/dd/03/25/31999R1259SK.pdf>
26. Vyhlásenie komisárky pre poľnohospodárstvo Mariann Fischer Boel [online]. Dostupné na internete:
<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/fischer-boel-farमारov-cakaju-zasadne-zmeny&minisection=on>
27. ATIS – Agrárne trhové správy Slovenska [online]. Dostupné na internete:
<http://www.apa.sk/index.php?navID=100>
28. Zväz poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR [Online]. Dostupné na internete:
http://www.zpd.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=186&Itemid=1

-
29. Monika Wohlfarth [online]. Dostupné na internete:
www.smez.sk/subor.php?ca=aktuality&id=22&por=1
30. Výber s roľníckych novín [online]. Dostupné na internete:
http://polnohospodari.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=56&Itemid=1
31. Správy TASR zverejnené na internete
32. Souhrnný rozpočet Evropské únie pro rozpočtový rok 2006, Luxemburg :
Európske spoločenstvá, 2006. ISBN 92-79-01151-0. [online]. Dostupné na internete:
http://ec.europa.eu/budget/library/publications/budget_in_fig/syntchif_2006_cs.pdf
33. Vyhlásenia Pôdohospodárskej platobnej agentúry [online]. Dostupné na internete :
<http://www.apa.sk/index.php?navID=1&ofs1=30>
34. Informácie o mlieku [online]. Dostupné na internete:
www.mlieko.sk
